

Riigikogu kultuurikomisjon  
Peaminister  
Justiitsminister  
Õiguskantsler

11.09.2015

## **PÖÖRDUMINE SEOSERAKAKOOLISEADUSE MUUTMISE EELNÕUGA**

Käesoleva pöördumise teevad kolm erakoolide ühendust - Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus, Eesti Vabade Waldorfkoolide- ja Lasteaedade Ühendus ja Eesti Kristlike Erakoolide Liit, ajendatuna Vabariigi Valitsuse koostatud erakooliseaduse § 22<sup>2</sup> muutmise seaduse eelnõust.

Eesti Vabariigi põhiseadus lubab erakoolide asutamist, järelkult käsitleb neid riigi haridussüsteemi osana. Riik on loonud erakoolide kvaliteedi ja tegevuse osas samad, isegi kohati rangemad nõuded kui riigi- ja munitsipaalkoolidele. Erakoolid pakuvad samasugust avalikku teenust nagu riigi- ja munitsipaalkoolid. Erinevates erakoolides õpivad tavalised lapsed, kõikidest ühiskonnakihtidest. Nende hulgas on andekaid ja vähemandekaid, majanduslikult kindlustatud ja vähemkindlustatud, suuremates ja väiksemates klassides. Suur osa peredest on pidanud õppemaksu tasumise nimel loobuma muudest hüvedest ning selleks, et peredel oleks üldse võimalik erakoolis käia, pakutakse erakoolide poolt erinevaid õppetoetusi ja stipendiume. Kui riik on erakoolide teket lubanud ja seni soodustanud, siis on nende tegevuse piiramise soov ja avaliku toetuse järsu kaotamise kavatsus sekkumine kogu olemasolevasse ja toimivasse haridussüsteemi.

Ei saa olla nõus sellega, et eelnõud menetletakse ilma, et seda oleks hinnatud otsese huvigrupi – laste, lapsevanemate ja erakoolide seisukohalt. Täna soovitakse erakooli „karistada“ selle eest, et nende laste vanemad on mistahes põhjusel eelistanud lapse õppimist munitsipaal- või riigikooli asemel erakoolis. On äärmiselt taunitav, et riik vastandab erakoolid munitsipaalkoolidele ja vaatleb erakooli munitsipaalkoolidele konkurentidena mitte haridussüsteemi täiendusena. Erakoolide panust ja kogemust peaks riik positiivses mõttes ära kasutama, nendega koostööd soodustama ja seeläbi haridussüsteemi mitmekesistama.

Seadusemuudatuse jõustumisega kaasneb paratamatult see, et erakoolid on tegevustoetuse kaotamise tulemusel sunnitud õppemaksusid järsult tõstma (sõltuvalt erakoolist 50% kuni 2 korda) ja see vähendab olulisel määral nii koolide majanduslikku võimekust kui ka perede valikuid. Tahaks väga loota, et eelnõu varjatud eesmärk ei ole seeläbi mõjutada lapsi minema õppima munitsipaal- ja riigikoolidesse ning sellega pidurdada erakoolide „tõelikat“ kasvu. Sellisel moel eelistatakse riiklikul tasemel ühet koolitüüpi teisele ja piiratakse lapsevanemate võimalusi oma lastele eelistatud hariduse ja arengukeskkonna valikul. Lisaks ei saavutata sellega kulude kokkuhoidu, sest kui konkreetne laps läheb seejärel õppima munitsipaal- või riigikooli, siis kulutatakse tema eest munitsipaalkoolis sama summa. Järelikult saab võita kuludes ainult nende laste pealt, kes peavad olude sunnil jääma erakoolidesse õppima. Eelkõige on need aga lapsed, kellel teatud eripäradest tulenevalt erakoolile alternatiivi pole – usulised-, waldorf- või muud spetsiifilised eelistused. Kui palju neid lapsi on ja kas koolid saavad üldse oma tegevust jätkata, ei ole ilma uuringuta ja mõjuanalüüsides võimalik öelda.

Erakoolide hinnangul tähendab selline lähenemine, et riik ei austa vanemate õigust valida lapsele kooli ning teeb vahet alaealistel lastel sõltuvalt sellest, millises koolis nad õpivad või millist haridust nad saada soovivad. Toetuse kaotamine on väga suur tulude ja rahavoo puudujääk erakoolile, mida nii järsku katta on sisuliselt võimatu. Õppemaksu vajalikus mahus tõstmise korral tekiks väga suur õppemaksu koormus lapsevanematele, kuid suhteliselt väike kokkuhoid riigile. Seejuures tuleb arvestada, et erakoolide kulud toetuse kaotamisel ei vähene ning paljudel kogukondlikul alustel tegutsevatel erakoolidel on võimatu seda omavahenditest katta.

Erakoolid on oma arengukava ja investeeringute planeerimisel arvestanud olemasolevat seadusruumi ja rahastamise korda ning sedavõrd äkilise rahastamise korra muutmise puhul ei ole neil võimalik oma tegevusi ümber korraldada (näiteks koolimaja renoveerimiseks võetud pangalaenude tasumine vms).

Toetuse kaotamise asemel tuleks kaaluda haridusteenuse erakoolidelt sisse ostmist tänasest isegi suuremas mahus, säästes selle arvelt, mille osas erakoolid suudavad olla kvaliteetsemad, tõhusamad või kuluefektiivsemad. Olenemata seletuskirja ptk-s V väidetust, toetavad mitmed riigid eraharidust olulisel määral ja võrdselt avalike õppeasutustega ja see võimaldab kulusid kokku hoida. Näiteks Soome Vabariik toetab erakoole munitsipaalkoolidega sisuliselt sarnases osas. Erakoolid saavad Soomes seaduse järgi 90% munitsipaalkoolide rahastusest. Audiitorfirma KPMG uuringust tuleneb, et 2004-2010 olid Helsingi erakoolid linnale **9% odavamad** kui Helsingi linnale endale kuuluvad koolid <http://www.yksityiskoulut.fi/wp-content/uploads/2012/09/Koulujen-kustannusvertailu.pdf>. Praegu hoiab Helsingi linn tänu erakoolide paremale majandamisele aastas kokku kuni 7 miljonit eurot. Vt: <http://www.ksyk.fi/fi/uutiset/659-tiedote-yksityiskoulujen-rahoituksesta>.

Alles käesoleva aasta alguses oli Riigikogu Kultuurikomisjoni menetluses eelnõu nr 811E, milles käsitleti sama erakooliseaduse sätte muutmist. See seaduseelnõu võeti tagasi, kuid Haridus- ja Teadusministeerium avaldas 5. jaanuaril 2015.a oma arvamust järgmiselt: „*Haridus- ja Teadusministeerium on aga kultuurikomisjoni arutelude põhjal välja töötanud mitmed erinevad lahendusettepanekud, mis võimaldavad Riigikogu kultuurikomisjonil valida välja kõige sobilikuma ja sellega edasi töötada.*“ „*Seega peame vajalikuks, arvestades, et erakoolide rahastamissüsteemi muutmise puhul on tegemist komplekse küsimusega, mis nõuab põhjalikku analüüsi ja arutelu, liikuda pikaajalisema, toimiva lahenduse suunas ja seda koostöös kultuurikomisjoniga.*“. Praeguse eelnõu puhul tundub, et mõjude analüüsi ja sisuliste arutelude osa ei ole olnud piisav.

Aasta-poolteise pärast valmib haldusreformi kava, mis mõjutab lisaks muudele valdkondadele ka haridusvaldkonna arengut ja koolivõrgu rahastamist. Seega ei ole otstarbekas praegu hakata olemasolevat koolivõrku ja rahastamispõhimõtteid lõhkuma. Tekitatakse juurde hulga pingekoldeid ja õnnetuid peresid, kuid rahalist efekti ja avaliku koolivõrgu paranemist mitte.

Allakirjutanud organisatsioonid kui huvigrupid soovivad osaleda erakoolide tegevuskulude katmist puudutavas diskussioonis ja analüüsida alternatiivseid lahendusi. Erakoolide hinnangul ei peaks erakoolide rahastamist käsitlema eraldiseisvalt üldisest haridussüsteemi rahastamisest ja ühtki sihtgruppi negatiivselt mõjutavat muudatust õiguskorras ei peaks tegema kõiki alternatiive põhjalikult analüüsivalt. Erakoolid paluvad end kutsuda aruteludele, sh kultuurikomisjoni istungi(te)le, kus neid küsimusi arutatakse.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ahto Orav

Eesti Eraüldhariduskoolide Ühenduse juhatuse liige

/allkirjastatud digitaalselt/

Meelis Sügis

Eesti Vabade Waldorfkoolide- ja lasteaedade Ühenduse juhatuse liige

/allkirjastatud digitaalselt/

Tarvo Siilaberg

Eesti Kristlike Erakoolide Liidu juhatuse liige

Lisad:

1. Erakoolide ühendustesse kuuluvate koolide nimekiri
2. Erakoolide ühenduste pöördumine Riigikogu kultuurikomisjoni poole 19.05.2015
3. Erakoolide ühenduste pöördumine Haridus- ja Teadusministeeriumi poole 1.09.2015